

Overleveren Johan Evje
Bygn. Aker. Akershus
klatte.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
adr. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

36

Det var i 1887. Vi kom rissende fra Drammen, far, mor
og 4 gutter fra 12-6 år. Jeg var den yngste. Far gikk ut
for å få fatt på skysser som skulle hjem oss og hele vårt
behov til ~~Maridalen~~ ^{vårt nye hjem}. Der var bestill god tid i forveien.
Men du var ingen hjirer. Og så sto vi der, eller settene
sagt; salt. Så kom du en stor, svar kar mid lypuort hel-
skjegg bort til oss og spurte far om ~~han~~ ^{det} kanskje var du
nye læreren som skulle til Maridalen. Jo, det var da
det. Han var Tuell på Høyen, og han var nådd opp
med noen hester for å hjelpe til med flyttingen.
Der var hester nok, jeg tror det var 6 stykker, og de ble
kjørt, vi og alt det vi hadde til vårt nye hjem. Vi,
først hjem til Tuell, og der spiste vi middag. Der var en
brødreminnighetsprest og hans familie på langvarig
besøk, selv hadde han 8 barn og vi var 6, så vi satt
nåm og tyne tilbords.

Det er på tide du kommer, sa Tuell. "Slåttu er be-
gynt for lenge siden." "Jeg har fått beskjed om at det bare
er "skrableslått", sa far. "Faverdissenniket sto du at du
var jordvei så ~~man~~ ^{en} kenne jo en kuu." "Du er fo'r nok
til du huer hoi ^{du} steller ordentlig. Men i de siste årene er
det forsomt allting ved skolen. Du ser mig ut som du
kun klare liate jord og orger. Jeg skal sende bort en mann
og en slåmaskin en av de første dagene, så får du selv
se til å få det inn. Vi hai jo fire slåttkarer foruten
dig selv." Da han så fikk hørt at du kom fra huer spa-
sierende landveien, var han helt foruøgt.

Det var den første høytida jeg kan minnes. Jord-
vinn var på en 20-30 mål, hvorav brodjeparken aldri
hadde vært under plog. En nok så bratt bakke førte
opp til huse. Høyet ble satt i sår. Det var ingun-
som var beegnet med hesjer enda. Veiret var godt, så det
ble firt på 2 dager. Men nå var det slått alt sammen på
en gang. Og det ble meget å bære inn, opp den bratte
bakken. Så var vi med allesammen, sandt som mor.
Sofia ho og jenta vår, Hanna, som hadde leid kjerne
vår den lange vinn, ble også med. Hanna var for liten,
så det ble ikke noe med beringa kjerne, men Sofia
var sterk som en lejon, så det ble kjerne og far som
bar inn høyet. De to eldste brødrene mine ville også
gjern var med, men far satte dem til å rake sam-
men. De to og Hanna tok et stykke og rakte fra
høyre sider, så det ble lange "raker". Så kom barn-
ne og laget "bører". De hadde et nok så langt
kain; på midten av det var der en løkke av tre.
"Hegle" kalte vi det, men jeg er ikke sikker på at
den luteqneten var i bruk i Maridalen, eller
om far hadde den med fra sitt hjem på Sør-
landet. Tauer ble lagt på bakken ved siden av
raker med høglin øverst og tauene nok så
langt fra hverandre. Så ble bører laget, og den var
svær. Begge tauene ble stukket gjennom heg-
len og bører strammes sammen. Far satte fo-
ten på bører, ^{og trakk i tauet} for å få presset høyet godt, smidde
på den og satte foten på igjen, og stik flere gan-
ge, til høyet var fast i bører. Så satte han

sig på bekkene foran bieren og tok begge tauene-
neme, en over hver skulder, krøbte lema godt
opp under sig, og så kom Sofia, stilte sig foran
ham og trakk i begge tauene. Det var det
strieste laget med hele høybergingen i komme
på lema. Da ble ~~han~~^{han} spruttrød et øyeblikk. Så
skulde Sofia få sin tur på. Men måtte nøye sig
med skamma og den elste brot om til hjelp. De
var ikke så flinke hjelpere som lema, - de dro ik-
ke tilst i hver sin tauene, og det hente at him
for over enne igjen. Og da leubte him alle de ut-
trykk som en skikkelig metodist hadde lavt, og
kanskje vel så det. Ja for metodist var him, og
bra også. Siden beste skams og skamma å holde sammen i begge tauene.

Vindet hadde sig, og sålme var tørre. De behövde ikke
kastes utover igjen. De andre dager himm beirin-
gen begynte tidlig på formiddagen. Men det tok
allikevel noen dager før alt var i hus.

De fleste hoplassene i Maudalen var småbruk.
På størrelse som lærerens. To tredjearter tilhørte
Nordmarksgodset, - "baronens". Til det hørte også ad-
skillige husmannsstuer. De var svært ^{og jordlykke små.} ferdige.
I nordre ende av dalen er der selveier, - 6-7 no-
get store gårder.

Sånt efter - i 1882 - foretok høybergingen på sam-
me måte som ovenfor fortalt. Men det var
det ustadig veir, - firringen gikk langsomt og
bergingen likeså.

Men siste år var det forkei med slamskinn.

Jentel gikk henvis og måtte reise til Amerika med sin store familie. Hans hjertelag hadde vært for stort. Og så var han ikke født bonde heller.

Så måtte vi - som de andre småbarns-slå med "orr" og "ljå". Orret var rett, og på ~~med~~ manns- hvide. (På andre kanter av landet brukte man et leirsket orr.) Det var her slottikaver, far og de to elste brødrene mine. De gikk i rekke etter huananda, min guttune slo han halv breide. Det tok litt å slå med grusset. Et par år etter kom tredje bror med. Og da ga jeg meg ikke, for jeg også fikk orr og ljå. Min å vad med i rekke, fikk jeg ikke det året. Jeg ble henvist til et sted hvor plog aldri hadde gått, og du var lite på. Du var flittig hele dagen og ventet forjenes på anerkjennelse. - Du fikk jeg imidlertid på et vis dagen etter, da jeg ropte: "Hil, du må ikke slå der, far; det slo jeg igår."

Min da slammaskinen ble borte med Quell, vilde far ikke lade høyt inn lenger. Vi leide hest hos nær- neste naboen vår. Og jeg ble betradd å brute ^{idemy} ~~heller~~. (Jeg drar det aldri til å bli noen flink arleidskar.) Høyvogna var en almindelig firehjuls arleids- vogn med "grinder" på begge sider. Eftre min erindring var den på størrelse som de man brukte nå for tid. Min felglredder på hjulene var mindre, så de skar ned i jorda på samme steder i fuktig vir. Hvor mye vi kunne høre ^{om} ~~at~~ gangen,

er vanskelig å si. Kanskje halvparten av lura
der plier ude på lassene som kommer på høi-
forut i Old. Kanskje leare bedjeparten.

Jeg kom godt ut av det med hesten. Så lenge vi
holdt på å kjøre, sto vognen hos oss om natta. Så red
jeg den fram og tilbake. Og det var mors. Men for
å komme opp på hesteryggene, måtte jeg ha noe å
stå på. Det gjorde de andre guttene nær av om jeg for,
og jeg fant på råd. Jeg la en høyde på marken,
og når hesten bøyde sig ned, satte jeg meg til
skues av halsen hans. Den løftet hodet, og jeg
glid ned på ryggen. Men så fikk ~~halsen~~ Pettersen
en hest. Han presenterte den for meg med at "du
må aldri gå bak den, for den slår." Nei, det var greit
det, jeg skulle holde meg firan. "Ja, men den leier
oppå," sa Pettersen. Likevel fikk jeg narret den til
å leie i en ekstra fin grasseddel som lå foran den.
Og jeg så fikk den meg på halsen. Den likte det ikke.
Sto ut med bakbena og travet i vill fart utover
jordene, så merket de etter hovenne ble stämte både
ut og lenge. Men jeg hang på; holdt i manen
og hadde lura i saletøyet, som ikke var tatt av den.
Pilstutt ble den lei av det, og jeg red den igjen i ro
og mag. (Ja ikke med å ri hesten på den måten, men med å lura hos naboen.)
Slik gjorde de på de andre småbrukene også. ✓
På de minste har de alltid.

Somme steder har de på det viset at to menn
tok to konstaurene mellom sig og la høyet på dem.
Staurerne var ikke festet sammen på noe vis.

II

Karven måtte være særst stø på koma, hvis ikke høyet skulde falle av på vinn. Og ikke fikk de så mye med seg heller som når de har på ryggen. Så det var ikke mye i bruk.

Det var ingen som slo i utmarka, det jeg vet. På et par gårder hadde de et jordstykke langt fra de andre. Men det var inngjerdet, og der var en liten "lœ" der. Vinn dit var så dårlig at den ikke lot seg kjøre om sommeren. Men på vintrefore gikk det an. Og da lete ^{høyet} de ^{hjem} på slide med samme grunder som man brukte om sommeren. For å holde høyet på plass bruktes "lundestang," settis fast foran og bringes kraftig ned med huss, hvor det susses fast med lau. — —

På de største gårdene hadde man gjerne 2-3 hester og 10-12 kuer. Virkelig store gårder fantes ikke. No slåmaskiner fantes der ikke men den ene som er omtalt ovenfor, i 1881. Men i løpet av 80-årene kom det fler. Et par bønder slo seg sammen og kjøpte en. 1890 fanten jeg nok alle de større gårdene brukte maskin. Høstiveren kom over senere. Høyet kjøptes inn som før fortalt. Jeg så aldri at noen brukte beite for høyvogna.

Det var en veldig utvikling i arbeidet med "slåtten" i 80-årene. Det lete snakk om hvordan det var forrige ti-år. Den var mange iver, og arbeidsdagen var nok ikke på 8. Heller 2 ganger 8. På de fleste gårdene sto de opp til 5, enkelte litt lenger. Og det var ~~at~~ sjelden man kom i seng før 10¹¹. Men

VII

så var det ~~offens~~ middagstid 2 timer, spisetiden
 iberignit. ~~Men~~ Så det ut til regn, og høyt lå
 ute, ble det hverken måltid eller hvile. Arbeidet
 gikk i et helt uavvillig tempo, og da var alle
 midt som leau kinnu krype og gå. Mangen trill
 var gla til når regnet jaget folk inn, - dødsbette,
 men springende.

Når det siste løsset skulde inn, søpte man strå-
 ene midt sig. Var det tilstøtt ikke mulig å få dem
 på lasset, tok man dem under armen. ^{kom stålgrøsten} Efterspån

60 år senere hadde jeg 3-4 år på en stor gård
 i nærheten av Pleusjøvannet, da tyodene hadde
 jaget oss ut. Så fikk jeg høyonna inn på
 livet igjen. Alt var annledes. Alle de mest moderne
 maskiner i bruk. Regelmessig arbeidstid. Når mat-
 klokka ringte, gikk man til måltid, enten det
 regnet eller okinte sol. Den eneste uregelmessighet var
 at bonden selv - en ung mann på vel tre år - arbei-
 det sammen med de andre hele dagen. ~~Hei~~ ^{Da} når de
 gikk inn, tok han slåmaskinen og dro på til
 klokken 12, og sovnetiden ut så det.*

Til høglørginga brukte man sammeslags høy-
 vogner som i min barndom. Men var de mye
 høy ute, ordnet man sig annledes. Det kunne
 kaldes vel smågutter som kjørte. De komme en
 liten knest sittende på toppen av et veldig lass.
 I det han komme inn på gårdsplassen, komme
 en barn ~~to~~ vogn ned låvelrøna. En voksen kar
 * Såling brukes ikke lenger. Alt høy blir nå husjet.

briller den ut. I det samme der blir plass, kjører
guttene sitt lass opp. Der spennes hestene fra, og
guttene tar dem, og spenner dem for den tomme
vogna som står utenfor og kjører ned på jorden. Der
er står en vogn full-ladet, og samme hestene blir
spennet for. Det er en gutt til som kjører på samme
måten. Den eneste stans ~~kommer~~^{innbruffen} når guttene kom-
mer samtidig på gårdsplassen og vil inn på
låven. - Der er hestene nok på gården. Når disse to
har vært i partene en stund, blir de leytet ned andre.
For guttene er det bare en lek. De som leses på,
kan ta i som de har lyst til, det er ingen som driver
dem. Men de som er på låven, må henge ordentlig
i hvis ikke trafikken skal stoppe opp.^x

Og de hang i. Både de på låven og de andre. Stasbon-
den var dros med alle folkene sine, - selv småguttene
sa du til ham. Han skjinte aldri på noen, men alle re-
spekterte ham og var gla i ham. Derfor gjorde de også
sitt beste, enten han så på dem eller ikke.

^x Alle var med i arbeidet. Frim var veksel opp i Oslo, - farmen var
større forettingsmann, him student, - det var mannen hennes
oppå og litt til, - him deltok i alle gårdens og husek arbei-
de og sprang hele dagen, både på jorden ute og i trappene
inne.